

Наталія СІВАЄВА, Світлана КУХАРЬОНОК

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ МОНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ФІЛОЛОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ НА ОСНОВІ ТЕКСТІВ ПО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Сьогодні значно підвищилась увага до професійно-орієнтованого навчання іноземної мови у вищих закладах освіти. Перед методистами постало завдання пошуку нових методів і прийомів, яке найшло своє розв'язання в роботах багатьох методистів. Серед досліджуваних проблем широкого обговорення отримали:

а) розвиток умінь та навичок читання професійно-орієнтованих текстів [1: 37-39];

б) збагачення професійного словникового запасу студентів за рахунок спеціальної лексики [2];

в) розвиток професійно-спрямованої писемної компетенції [3: 33-37].

Однією зі складових професійно спрямованого навчання на неспеціальних факультетах є оволодіння мовленнєвою монологічною компетенцією (ММК), яка вимагає від студентів володіння знаннями зі своєї спеціальності і вмінь самостійно висловлювати свою точку зору. ММК студентів філологічних факультетів формується на основі текстів зі спеціальності. Тексти відбираються у відповідності з розробленими методистами критеріями. До них відносяться вимоги до змісту текстів, вимоги до їх мовного та професійного наповнення.

Оскільки студенти філологічного факультету є майбутні викладачі української мови та літератури, доцільно розмежувати тексти по спеціальності на тексти літературного та лінгвістичного характеру. До текстів літературного характеру відносяться тексти про життя та літературну діяльність видатних українських письменників, особливості стилю їх художніх творів; тексти про особливості літературних течій та літературних жанрів; тексти про соціальну роль письменника та значення його твору в суспільстві; тексти про літературу країни, мова якої вивчається. До текстів лінгвістичного характеру відносяться тексти, що змальовують процес історичного розвитку мови; тексти, присвячені лінгвістичним явищам; тексти з порівняльною характеристикою української та англійської мов.

Відібравши тексти, необхідні та достатні для формування професійно спрямованих монологічних умінь студентів-філологів, конкретизуємо етапи навчання та групи умінь монологічного мовлення на основі спеціальних текстів. Враховуючи градуальність формування мовленнєвих умінь на основі текстів для читання, вважаємо за доцільне виділити чотири етапи з відповідними їм групами умінь: дотекстовий, текстовий, післятекстовий та узагальнюючий (див. таблицю 1).

Таблиця 1.

Етапи формування монологічних умінь на базі фахового тексту

Етап	Мета	Вміння
1. Дотекстовий	Формування вмінь смислової та мовної антиципації та предикції.	– Вміння смислової та мовної антиципації; – вміння предикції.
2. Текстовий	Формування професійно спрямованих монологічних умінь на базі тексту.	– Вміння знаходити в тексті інформацію та деталізувати її; – вміння репродукувати логічно зв'язане висловлювання на основі тексту.
3. Післятекстовий	Формування вмінь інтегрування та коментування професійно спрямованої інформації з використанням знань по спеціальності.	– Вміння реферувати та анотувати тексти; – вміння розширювати прочитаний текст за рахунок фахових знань.
4. Узагальнюючий	Формування самостійного професійно спрямованого мовлення.	– Вміння інтерпретувати здобуту інформацію в самостійному висловлюванні; – вміння давати особисту оцінку прочитаного.

Пропонуємо методику роботи над текстом “Some Glimpses of the History of the Ukrainian Language”.

Ukrainian belongs to the group of the Slavic languages. Slavs are a group of Eastern European peoples, subdivided into Eastern Slavs (Great Russians, Ukrainians and Byelorussians), Western Slavs (Poles, Moravians, Czechs, Slovaks, Slovenes, Bulgarians).

In the 7th century a tribe of Western Slavs headed by Viatko migrated from the Middle and Low Vistula to the Volga and settled in the area between the Volga and Oka. Their language was influenced by the local languages of the Finn and Turkic origin. In the 14th century the land of Viatychi was included into the Great Principality of Musovia which became called Rus. They spoke Russian.

In 862 the Great Moravia Principality became Christian. But the church service was led in Latin which the Moravians didn't understand. Prince of Great Moravia Rostyslav asked Byzantium to send teachers to Moravia to teach Christianity in the Slavic language. On May 24, 863 the Solun brothers declared in Pliska, the capital of Bulgaria in that time, noticed about the creation of the Slavic alphabet. Cyril had been already known as an outstanding scholar and the new alphabet got his name “Cyrillic”.

In 988 Prince Volodymyr introduced Christianity in Kyivan Rus. In Rus the Old Bulgarian language mixed with the local language of Rusiches who spoke the so-called “Kyivan language”. Under the influence of the Old Bulgarian the Old Ukrainian became called the Church Slavic language. In the books this language spread over Rus. The Kyivan (Old Ukrainian) language was not written language and didn't spread as far as the Church Slavic language.

In 1632 the Kyiv-Mohyla Academy was founded. In 1687 Semen Polotskyi

became co-founder of the Moscow Slavic-Greek-Latin Academy upon the model of the Kyiv-Mohyla Academy. In the 18th century all the teachers of the Academy were Ukrainians. The first classics of the new Ukrainian literature were Ivan Kotliarevskiy (1769-1838) and Taras Shevchenko (1814-1861).

From the 1930's to the 1980's, the policy of Russification forced Ukrainians to use the Russian language in government, schools and television.

Ukrainian became the official language of Ukraine in 1990. The Ukrainian language is an independent and original unit of the Slavic group of Indo-European languages. Ukrainian has some regional dialects, which vary according to a region's history and the influence of other cultures on the region. Ukrainian dialects spoken by west Ukrainians show some Polish influence. Dialects from Eastern Ukraine reflect more Russian traits.

Метою першого дотекстового етапу є формування вмінь смислової та мовної антиципації і предикції. На цьому етапі доцільно використовувати частково детерміновані рецептивні вправи та вправи продуктивного характеру, пов'язані з формуванням вмінь смислової та мовної предикції. Вправи першого етапу покликані зняти мовні складності, систематизувати знання та створити комунікативний професійно спрямований мінімум, необхідний для читання тексту.

1. Вправа, спрямована на формування вмінь смислової антиципації.

Завдання: *As students of the philological department what associations do you have with the Ukrainian language? Complete the word rose.*

2. Вправа, спрямована на формування вмінь мовної антиципації.

Завдання: *Here are eight words. Which four words are not applicable to the Ukrainian language?*

– century	– Rus
– Bulgarian	– dialect
– alphabet	– to contribute
– scholar	– Ukrainian

3. Вправа, спрямована на формування вмінь предикції.

Завдання: *You are going to read about some glimpses of the history of the Ukrainian language. To what three questions would you like to get answers from the text?*

1. _____
2. _____
3. _____

Метою другого етапу є формування професійно спрямованих моного-

гічних умінь на базі тексту. Доцільне використання вправ репродуктивного характеру, спрямованих на формування вмінь трансформувати монологічне висловлювання, використовуючи синоніми (антоніми); вмінь давати дефініції філологічним явищам; вмінь конструювати монологічні висловлювання по структурним скелетам.

1. Вправа, спрямована на формування вмінь знаходити в тексті інформацію та деталізувати її.

Завдання: *Read the beginning of the sentences and reproduce the utterance.*

1. *Slavs are a group of Eastern European peoples.....*
2. *In 988 Prince Volodymyr introduced.....*
3. *The first classics of the new Ukrainian literature were.....*
4. *The Ukrainian language is an independent and original unit of.....*

2. Вправа, спрямована на формування вміння репродукувати логічно зв'язане висловлювання на основі тексту.

Завдання: *Develop the ideas in a guided way.*

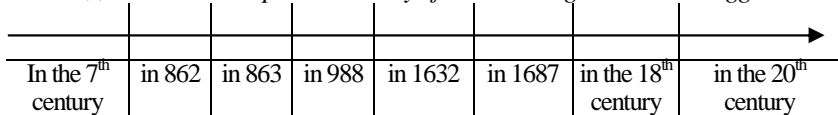
1. *Ukrainian belongs to the group of the Slavic languages. Because .....*
2. *In 862 the Great Moravia Principality became Christian. But .....*
3. *Cyril had been already known as an outstanding scholar. And .....*
4. *Many Ukrainian resented this policy. But .....*

Метою третього етапу є формування вмінь інтегрування та коментування професійно спрямованої інформації з використанням знань по спеціальності. Студенти мають можливість використати свої знання з інших дисциплін, пов'язавши їх з інформацією тексту. На цьому етапі використовують продуктивні детерміновані вправи з різними видами опор.

Це можуть бути вправи на формування вмінь деталізувати, узагальнювати, проводити аналогії, коментувати, реферувати та аналізувати тексти.

1. Вправа, спрямована на формування вміння анотувати та реферувати текст в опорі на хронологічну схему.

Завдання: *Make a report / summary of the text using the timeline suggested.*

2. Вправа, спрямована на формування вмінь розширювати прочитаний текст за рахунок фахових знань.

Завдання: *Develop the text by adding some information about creativity of prominent Ukrainian authors Ivan Kotliarevskiy and Taras Shevchenko.*

Метою заключного четвертого етапу є формування самостійного професійно спрямованого мовлення. На даному етапі використовуються продуктивні недетерміновані вправи. Студенти самостійні у виборі засобів та змісту висловлювання на професійно спрямовану тематику. Доцільне використання вправ на формування вмінь давати особисту оцінку явищам та подіям, інтерпретувати їх з різних точок зору, давати пояснення того чи іншого філологічного явища.

1. Вправа, спрямована на формування вмінь інтерпретувати здобуту інформацію в самостійному висловлюванні.

Завдання: *Group up and comment on the history of the Ukrainian language from the point of view of*

- *a teacher*
- *a student*
- *a historian*
- *a philologist*

2. Вправа, спрямована на формування вмінь давати особисту оцінку прочитаного.

Завдання: *You read a lot of scientific articles about different languages. What do you think about the place of the Ukrainian language in the language development process.*

Запропонована методика використовується викладачами англійської мови на заняттях зі студентами філологічного факультету Житомирського державного педагогічного університету імені Івана Франка. В процесі навчання відмічається збільшення кількості речень, піднесення якості в логічності та професійній відповідності висловлювання, що доводить ефективність запропонованої методики.

1. Бородіна Т.І., Бовчалюк П.П. Система і характер вправ професійно-орієнтованого підручника для інтенсивного навчання читання // *Іноземні мови.* – 2000. – № 3. – С. 37-39.

2. Мирошніченко Э.В. Обучение профессиональной лексики студентов-экономистов при устноречевом общении в профессиональных сферах коммуникации / Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. – К., 1996.

3. Пінська О.В. Комплекс вправ для навчання іншомовного професійно-спрямованого писемного мовлення // *Іноземні мови.* – 1999. – № 3. – С. 33-37.